

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX

No. 24

10

IUNIE

1928

În acest număr: *Vasile Alexandri, cuvântare rostită la Academia Română de Octavian Goga; Iertare, poezie de Ion Gorun; Două drumuri de I. Agârbiceanu; Aniversarea de Alexandru Hodoș; Convenția școlară româno-îugoslavă de P. Nemoianu; La inima lui Isus de Septimiu Popa; Gazeta rimată: Bătăușii de Ion Ciomag; Insemnări: Compromisul cu demagogia; Între creier și bătă; Comparațiile dlui Vaida; Pe aceeași temă; Jurământul dela Alba-Iulia; Explicații suplimentare; etc.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Vasile Alexandri

— Cuvântare rostită la Academia Română —

În istoria popoarelor sunt perioade vulcanice, când energiile acumulate veacuri de-a rândul țâșnesc ca niște limbi de foc și luminează departe. După vremuri îndelungate, care au dospit în întunec și tăcere sufletul unei mulțimi, puteri nebănuite cer cuvânt și asvârlă la suprafață din adâncimi necunoscute o taină nouă. În vârtejul acestui sbucium creator se strigă lumii adevărurile organice ale existenței unui neam și se afirmă dreptul lui la viață, cu o tărie care vine de departe, ca o furtună purificatoare. Un val de premenire destelenește conștiința maselor în astfel de împrejurări, răscolind instincte adormite demult și închegând idealuri colective. Ivirea unor personalități excepționale la asemeni răspântii ale vremii e un fenomen normal de procreație a umanității. Acești aleși, — proorocii cum le spune Scriptura, eroii cum i-a botezat chinuitorul filosof dela nord, — concretizează frământarea anonimă a celor mulți și prin rostul lor se săvârșesc marile spovedanii ale destinului.

Veacul al nouăsprezecelea inaugurează pe seama noastră o astfel de perioadă vulcanică.

După ce, în chiliile lor de asceți, vizionarii ardeleni au descifrat din splendorile Romei origina oropsiților iobagi, ideea de rasă la noi, ca o misterioasă sbucnire subterană, a ridicat capul în toate colțurile patrimoniului străvechi. Românismul, deși strivit sub domnia a trei imperii, înstăpânește pe solul lui lozincele salvatoare ale occidentului și conturele misiunii noastre istorice se desenează limpede. După un proces de elaborare fără zgomot, sentimentul unității naționale se smulge din alvia mută a spiritului popular și se transformă într-o doctrină militantă. Concomitent, în anii patruzeci ai veacului trecut, principiul

de desrobire e codificat în toate provinciile românești cu aceeași intensitate și cu egal fanatism. Din fiecare parte se arată proorocul venit să vestească semenilor săi legea cea nouă. Ca o descoperire menită să risipească umbrele prezentului posomorât ca o satisfacție târzie după veacuri de umilință, ca o lumină pentru ziua de mâine, crezul proaspăt și biruitor se înalță spre același altar, din mijlocul țărânimii ardelenе, care se sbătea sub apăsarea chesaro-crăiescului scaun dela Viena, George Bariț scria în *Gazeta* lui: — „*Neamul nostru e unul singur, care cu prea puțină, sau, după a multora părere, numai cu o umbră de deosebire, stă în comunicație strânsă, genetică și sfântă, pecetluită și întărită prin puterea multor sute de ani*“. Cu aceeași fermitate de convingere, Cogălniceanu, desgropând vechi letopiseți, își făcea tot atunci profesia de credință în *Archiva* dela Iași: — „*Să ne ținem de limbă, de istoria noastră, cum se ține un om în primejdie a se îneca de prăjina ce i se aruncă spre scăpare*“. Paralel cu acești corifei ai redeşptării, tânărul iunkăr răzvrătit dela București, Nicolae Bălcescu, înnoda planuri constructive, dându-și seamă că neamul acesta s'a păstrat, cum zicea el, — „*în curs de optsprezece veacuri fără îndoială pentru un scop oare-care*“, și proclama „*unirea ca ținută politică a românilor de astăzi*“. În aceeași vreme, coborând pe hârtie fiecare propriul său chin, cei trei precursori instalau pe deasupra granițelor vremelnice o religie, care avea să le sfarme odată cu râuri de foc și de sânge. Porunca sortii era spusă răspicat și se înfățișa ca o sentință fără apel, ca un preludiu al cataclismelor viitoare. În sufletul celor trei cetitori ai trecutului, ca și în sufletul pușinilor cărturari care-i înțelegeau, mijau desigur viziunile strălucitoare ale epopeii de mai târziu. Dar se cerea o sguuire generală, o mobilizare a tuturor conștiințelor în vederea luptei ce era să vie, se cerea desmortirea integralității românești și crearea unității de simțire, fără de care nu se dăramă și nu se clădește nimic în istorie. Spiritul curent de atunci suferea de toate neajunsurile epocilor crude prin care ne strecurasem. În Ardeal o viață de țărani chinuși cu mici insule sporadice de cultură bisericească, iar în cele două principate secătuite de părjolul regimului fanariot o societate conducătoare patriarhală cam amestecată în sânge și în aspirații, plină de stigmatеle străinismului și având în frunte la scurte răstimpuri pe boierul puțin alegător în mijloace, care „cu mila lui Dumnezeu, adecă cu protecția Rusiei, cu mila Sultanului și cu mila vizirului miluit cu peșchesuri, a devenit voevod“. Era o letargie generală de primitivi în bietele țărișoare moldo-valahe, era rugina vremii așternută greu peste amintirile gloriilor de odinioară. Aici trebuia o operație radicală de integrare în mândria trecutului nostru, o resurecțiune spre noi orizonturi de viață, o răscoală de nervi și simțire care să premeargă ori-căror proiecte de regenerare. Românismul se cerea după un reformator spiritual. El nu putea descinde nici din rânduiala pravilelor obosite, nici chiar din asidua îndelnicire cu învățăturile apusului, sau cu înțelepciunea arhaică a cronicarilor. Trebuia să intervie capriciul miraculos al unui accident de naștere în istoria noastră, trebuia verbul întraripat al unui mare vrăjitor,

trebuia să vie poetul a cărui magie strălucește totdeauna ca un stâlp de foc la orice început de lume nouă.

Ne-a fost dat să-l avem în Vasile Alexandri.

Zilele actuale nu sunt cele mai potrivite ca să putem vedea și prețui după cuviință proporțiile talentului multiplu, a cărui „regalitate literară”, — după expresia dlui N. Iorga, — o jumătate de veac n'a fost de nimeni contestată la noi. Goana în care am trăit în această vreme, năvala de impresii și formule disperate pe urma contactului repede și tot mai viu cu occidentul, ne eclipsează adesea judecata în stabilirea unei ierarhii a valorilor la noi... Nu e nici o mirare, împrejurul nostru totul fierbe încă și nu avem perspectiva distanței. Veacul din urmă, care nu e un capitol de evoluție lentă, ci o transformare vertiginoasă a tuturor formelor de viață, i-a impus intelectualității românești un ritm înfrigorat, ale cărui salturi dela o generație la alta prezintă uneori deosebiri prăpăstioase în materie de apreciere literară sau artistică. De aceia anahronismele de gândire sunt destul de frecvente și recunoștința posterității nu ține totdeauna o cumpănă dreaptă. Ca să apară în plenitudinea rolului său de inovator îndrăzneț, Alexandri trebuie încadrat în vremea lui, în pragul umil al anilor patruzeci, în perioada de fragedă copilărie a culturii noastre...

În măsura în care reconstruim cadrul, crește silueta poetului.

Nu e menirea acestui moment de pietate, a Academiei Române care îl sărbătorește azi, și mai ales nu poate fi zugrăvit de strădaniile celui care vă vorbește tabloul pripit măcar al prodigioasei risipiri de suflet cu care fiul fostului vameș al vistieriei Moldovei a deschis drumul României moderne. Alexandri nu e numai cântărețul deșteptării noastre, tyrtelul unor sforțări eroice îndeplinite de alții. El face parte din pleiada întemeitorilor de țară, se găsește dela început și rămâne zeci de ani în centrul evenimentelor. Întreaga operă de renaștere națională nu se poate închipui fără contribuția lui. Mișcarea politică a ideologilor dela patruzeci și opt n'a fost fecundată numai și înviorată neconținut în idealismul ei de strofele sprintene ale tânărului poet, ci susținută sau îndrumată chiar de colaborarea lui efectivă. Cu fruntea în cer și cu picioarele bine înfipte în pământul țării, Alexandri înregistrează și jocul realităților, devenind din tinerete și rămânând până la sfârșitul vieții sale un factor important al transformărilor noastre politice. Din primii ani bonjuristul vioi se anunță ca un temperament de luptător, care alături de I. Ghica și Cogălniceanu prin foaia *Propășirea* fixează programul curentului de gândire nouă. Aptitudinile lui literare devin adese o armă de luptă pentru isbânda unor idei în vreme ce pas cu pas el descrie alături de alții curba știută... Conspirator, revoluționar, emigrant, secretar de stat subț caimăcănie, deputat și ministru, ambasador la Paris... E o viață ale cărei fire se confundă cu viața țării, o cheltuială neîntreruptă de energie și entuziasm, un simț al datoriei, un perfect echilibru și o confinitate de muncă fără răgaz, cum lumea noastră îmbibată de orient nu înfășurase încă...

Dacă pătrundem cât de cât în laboratorul acestei admirabile structuri cerebrale și sufletești, fie că facem un examen sumar sau o cercetare migăloasă, dorul de libertate apare ca leit-motivul de căpetenie în tot sbuciumul intelectual al lui Alexandri. Acest instinct al tuturor oprimaților svâcnește din primul moment în versuri lui și persistă ca o flacără pururea nestinsă până la bătrânețe. S'ar părea că din zestrea unui trecut de protestare înăbușită, el își luase o moștenire atât de mare, încât viața întreagă n'a putut s'o risipească... Impulsul de desrobire, patima de lumină și de orizont îl urmăresc la toate cotiturile. A fost, de sigur, pe lângă dispozițiile unui fond atavic, a fost și influența categorică a educației de care s'a împărtășit. Parisul acestei epoci redevenise focarul ideilor generoase în care se sbuciumau toate durerile continentului. Principiile mării revoluții își anunțau din nou strigătul liberator și din otrava lor penetrantă isbucnise tocmai atunci romantismul care a năpădit întreaga vegetație literară. Cum să nu fi fost cucerit și înfrânt din prima zi adolescentul moldovean cu ochi negrii, venit cu dascălul Furnarachi din țara ișlicului și a tuturor robiilor pe malurile Senei? Parisul cu arcurile lui de triumf, cu cupolele de bronz, cu gloriile militare și cu teoriile politice, cu poezia de strălucire grea a lui Victor Hugo, Parisul anihilant și animator l-a prins pe veci în mrejele iscusite, din care nu s'a mai desprins niciodată. Fire aleasă, însă, cu necesități de creator, tânăra mlădiță de spătar a rezistat consecințelor unui banal mimetism, și făurindu-și un crez din această minunată lume nouă l-a dus cu dânsul și-a pregătit biruința. Ideia de libertate era primul articol al acestui luminos catechism revoluționar. Ideia implica în sine dragostea de mulțime, cu toate atribuțiile ei firești. Să fi fost oare această necruțătoare logică a unui sistem de gândire, or să fi fost oare intuiția lui de artist, călăuză care l-a dus de sub arcadele Luvrului de dreptul la stănele din munții Vrancei, să asculte cântecul ciobanilor și să primească dela acești copii ai codrului lecții definitive în materie de vers și prozodie? Adevărul e, că Alexandri luptătorul pentru libertate, care s'a sbatut să desființeze „sclăvia cea neagră” a țiganilor și „șerbia cea albă” a românilor, cum scrie el undeva, din toate desrobirile al căror factor activ a fost, cea mai importantă, care e opera lui personală, e desrobirea noastră literară. El, fiul de boier al unei vremi în care apăsarea de clasă în Principatele dunărene deslușea încă pe dea'ntregul urmele cumplitei exploatați fanariote, nu numai că a înțeles rostul țărănimii la o dreaptă valoare în alcătuirea noastră de stat, a dat însă o conștințire artistică acestei convingeri, căutând în producția populară izvorul cel mai curat de inspirație și gășind acolo îndrumarea limpede pentru statornicirea unei limbi literare. În zilele tuturor ereziilor, când cărturimea noastră devenise o ceafă meschină de grămăfici, când un talent real ca Eliade se aventurase să-și înjghebe cu dela sine putere un special jargon italo-român, când Cipariu plăsmuia limba roasă de molii în biblioteca lui dela Blaj și protipendada boierimii noastre ofta pe grecește, la anul 1842, în cea dintâi strofă cu care se inaugura o formidabilă activitate literară, Alexandri scria :

Doină, doiniță!
De-aș avea o puiculiță,
Cu flori galbene'n cosiță,
Cu flori roșii pe guriță....

E un întreg program de revoluție artistică, o profesie de concepție literară, în cele patru rânduri simple și pline de grație câmpenească. Dincolo de solemnitatea greoaie și rece a lui Asachi, care împlotea fulgere stinse din mitologia greco-romană, dincolo de retorică cu flori de hârtie a lui Bolintineanu sau de abstracțiunile nemțești ciparianizate care caracterizau producția curentă a lui Andrei Mureșanu, doinele lui Alexandri veneau cu frunză verde și miros de câmp, aduceau aierul nostru și scormoneau instinctele ancestrale ale unui popor optimist și robust, dornic să-și afirme dreptul la viață. Erau cântece haiducești, în care se blestema ciocoiul, era desmormântarea umbrei lui Ștefan dela Putna, erau fețișogofeți, erau sburători, strigoii și tătari, toate arătările fugare ale trecutului românesc. Poetul prinsese tainele graiului dela țară, își croia gândul pe înmlădierea versului popular, împrumuta decor, alocații și podoabe: — „Cine trece'n valea seacă, cu hangerul fără teacă“, sau „Colo'n vale la fântână, două fete spală lână“, — sau:

Iată hora se pornește,
Sub stejar la rădăcină,
Iată hora se'nvârtește,
Vină, puică, vină!

Chiar și când aplică factura versului străin, luată din literatura franceză ca în „Groza“ sau în „Altarul Mănăstirii Putna“, subiectul păstrează cu limba o înrudire organică și contribuția spiritului popular își menține pecetea ei. Folklorul biruise în cugetul lui Alexandri. În mintea lui echilibrată, urmărind problemele acelei dualități literaro-politice, care nu l-a părăsit niciodată, el își va fi zis: Folklorul la baza unei evoluții literare normale e tot atât de indispensabil ca și împrumutarea clasei țărănești la temelie unei vieți de stat orânduite. Această clară vedere a purificat orizontul nostru literar, ne-a redat nouă înșine, a accelerat un proces de desvoltare firească și a eliminat dibuirile de tot felul care se iviseră în lipsa ori-cărei discipline. Cu multă dreptate scria Hașdeu într'un articol de gazetă prin anii șaptezeci: „Alexandri în literatura noastră poporană joacă până la un punct rolul lui Columb în privința geografică“. Spiritul incisiv al îndrăznețului polihistor aducea cel mai meritat omagiu poetului, fiindcă descoperirea lui, pe care Bolintineanu o socotea de atâta preț încât n'ar fi dat-o nici pe toate domeniile țării, constituie cel mai luminos filu de glorie al lui Alexandri.

Autorul *Doinelor* și *Lăcrămiarelor*, însă, era în același timp și un viguros iconoclast. Spiritul lui critic nu se putea împăca cu stările de atunci. Toate tendințele de înnoire pe cari le adusese dela Paris se ciocneau la fiecare pas cu conservatismul unei societăți încremenite în nemișcare, sau cu diversele rămășițe bastarde ale domniilor străine.

La această ciocnire nu se putea răspunde cu stihuri gingaşe, ci cu arma făioasă a ironiei care ustură şi vindecă. „Cerc a biciui ușor defectele de astăzi a pocitei noastre societăți, scriind glume la a căror privire amicii de sigur vor avea zâmbiri de veselie“. Astfel își legitima el mai târziu într-o scrisoare lui Gr. Alexandrescu la 1886, primele încercări de teatru și se judeca cu o obiectivitate desăvârșită. Teatrul lui pornește din această sete de premenire, din dorința de a stârpi cu un ceas mai curând o veche și înrăită pecingine morală pentru a netezi drumul ideilor de progres. El însuși făcând un bilanț al activității sale teatrale scrie: „Am avut fericirea să combat prejudecii învechite și ridicule, să pun teatrul român pe adevărata cale națională și să dovedesc că limba noastră se pretează perfect și la comedie și la muzică. Dar mărturisesc, satisfacția cea mai mare mi-a fost că, prin teatru am contribuit să-i fac pe greci imposibili în țara mea. I-am făcut atât de ridicoli, încât în oraș nu-i mai voiesc ca gineri“. Nu numai pe greci i-a urmărit, ci toate liftele și toate neajunsurile cu aceiași turnură ușoară de umor sănătos care se înrudea de aproape cu duhul cicălitelor lumii noastre patriarhale și avea prețutindeni până în cele mai depărtate colțuri românești un succes din cele mai vii. Dela *Iorgu dela Sadagura*, a cărui satiră a sguudit Iașiul la 1844, încât consulul francez s'a crezut dator să semnaleze Parisului un fenomen de schimbări sociale, și până târziu, în toate comediile lui mari și mici brodate de obicei pe o intrigă simplă, originală sau de împrumut, răsună prețutindeni râsul sonor, fără sarcasm și fără răutate, râsul românesc al unei firi blânde și bune, care fuge de complicate probleme de conștiință și fărâmițând în glume greu vieții lasă în grija lui Dumnezeu apărarea de toate relele. Ce extraordinar ferment înviorător au fost aceste comedii și canțonete pe vremea lui Millo o știu încă bătrânii noștri, ce corectiv sufletesc au însemnat pentru provinciile subjugate o știm toți acei care în încăperea unei școli sărace din Ardeal sub privegherea jandarmilor unguri în mijlocul țărănilor noștri, am văzut jucându-se de către diletanți: „Cinel-Cinel“, sau „Lipitorile satelor“. Subț povăța acestor zâmbete ce se vor da uitării a crescut o generație proaspătă, care a rectificat greșuri și umiliți de demult și și-a însușit chemările unui ideal; a însemnat și a descreețit frunțile în preajma jertfei de mâine, părăndu-ne veselia ei nevinovată ca razele unui soare primăvăratec înaintea furtunii.

Alexandri, factor hotărâtor în mișcarea politică a celor două Principate și-a instruiat lira de câte, ori se cerea o trâmbiță de alarmă care să trezească sau să cheme la luptă. Receptacol al futuror cutremurelor din jurul lui el a fost un îndreptar al vremii, un om-drapel, un braț înfins spre viitor. La 1848, când fulgerele care țâșneau din apus atingeau pentru întâia oară creștetul poporul nostru încătușat, bardul dela Mircești vede la lumina lor: „Deșteptarea României“, și glasul lui răsună cu puternice sonorități de clopot:

*Voi ce stați în adormire, voi ce stați în nemișcare,
N'auziți prin somnul vostru acel glas triumfător?*

Era glasul Parisului, care depe baricadele lui sguđuia din nou rărunchii continentului, vestind iarăși ca de atâtea ori înainte tămăduirea omenirii bolnave. Alexandri a înțeles chemarea, și sufletul lui se sbate ca un râu de munte care-și sparge albia și urlă în depărtări:

*Sculați frați de-acelaș nume, iață timpul de frăție,
Peste Molna, peste Milcov, peste Prut, peste Carpați,
Aruncați brațele voastre cu-o puternică mândrie
Și de-acum pe veșnicie,
Cu toți mâinile vă dați...*

Nu vom cântări aceste strigăte vijelioase cu blazarea idealului împlinit, căutând speciale subtilități în metafore și în adjectivitate, după cum nu vom drămuți accentele unui chiot pe câmpul de bătaie... Dar odele acestea rezistă unui examen literar sub aspectul epocii... Mișcător însă e avântul profetic al acestui *poeta=vates*, care din patima lui asvârlea spre cer scânteii avansate din râul de lavă al generațiilor viitoare. Zi cu zi, an cu an, Alexandri a fost neobositul pedagog al simțirii românești, care cu glas vrăjit a turnat în inimi optimism constructiv și credință. La toate prilejurile când se țesea istoria neamului în zilele unei ascenziuni repezi și fără răgaz, cântecul lui se auzea ori ca un tulnic vestitor, ori ca un imn de proslăvire. Astfel cu visuri și cu rime a încununat toată nobila trudă a unirii Principatelor, a întărit aureola domniei lui Cuza și în pragul bătrâneței războiul de Independență i-a smuls în *Ostașii noștri* deslănțuirii neașteptate de energie, exaltarea frenetică a unei mândrii descătușate... Cine n'a simțit atunci fiorii reînvierii, cine n'a înțeles botezul sfânt, când vre-un tânăr cu profilul dorobanțului uscățiv și ațos al lui Grigorescu recita versurile:

*Plecat-am nouă din Vaslui
Și cu sergentul zece.....*

Alexandri în căsuța lui dela țară resimțea în toate fibrele înclăstarea dela Plevna unde se făurea coroana de oțel a Regatului român. Vitejia *Curcanilor* de sub zidurile redutelor turcești apărea ca o confirmare a tuturor *Legendelor*, câte stârnise imaginația lui, ca un autocertificat postum cu care soarta milostivă venea să răscumpere sbuciumul lui de visător. De accia a scris lui Gr. Alexandrescu: „Eroismul lor a făcut să-mi crească inima în piept și m'a întinerit“. Cine știe ce gânduri de mărire nedeslușită care plutea peste vremi au înmugurit în mintea poetului atunci când a trimis lui Iosif Vulcan la Oradea-Mare, un număr însemnat din broșura *Ostașii Noștri*, să-l vândă în folosul soldaților români ardeleni căzuți în Bosnia. Ardealul a fost deapauri prezent în concepția lui, care se întemeia pe frontierele etnice ale neamului. Iubea Ardealul fără filologi, și peste capul acestor bieți dascăli îndărătnici el își avântă sufletul dincolo de munți în chemări răsunătoare. Sentimentul lui național însă își găsea rădăcinile într-o ramificare mai largă, de unde-și trăgea seva și justificările su-

perioare ale existenței. Era apostolul latinității. De Franța îl lega devotamentul ce datoră patriei de adopțiune, de Italia îl apropia conștiința originii lui depărtate. Văltoarea veacului al nouăsprezecelea era cât se poate de prielnică acestei recrudescențe de panlatinism. Franța lui Napoleon al III-lea, patronând străduințele lui Cavour și susținând unirea dela Dunăre, împrumuta spiritului romantic al vremii iluzia reînvierii glorioase a vulturilor romani. Poetul s'a aruncat cu frenezie în acest val de lumină orbitoare. Cunoscutele lui misiuni diplomatice la curțile din Paris și Turin încoronate de succes, au întărit cu pe-cete rațiunii acest impuls sufletesc. De aceia Alexandri, fără a cădea în exagerările literaturii latiniste de care-l despărțea bunul simț, în mod constant a exaltat cu scrisul lui aceste idei ale sângelui. *Cântecul gînteii latine*, este imnul rezumativ al unui program de viață și cupa dela Montpellier care îi venea din „țara inițiativelor mari, din țara libertăților nobile“, cum numea el Franța, ca o recunoaștere a tuturor latinilor, n'o socotea numai o mândrie pentru el, ci o chezășie pentru viitorul unui neam. Alexandri credea în destinele românismului încadrat în latinitate, și luciditatea lui profetică despica taina vremilor, când la 1878, după războiul victorios scria domnului Iacob Negruzzi; „Va veni o zi în care vom asista la o colosală dărâmare de imperii și în acea zi, de vom fi pregătiți, vom revendica tot ce a fost și este încă al nostru“!

Paralel cu aceste probleme colective, al căror luptător și prooroc a fost, sufletul lui delicat și sensibil și-a picurat necontenit gânduri și visări intime în strofe ușoare și armonioase. Alexandri n'a fost un chinuit. Și soarta și temperamentul și înlesnirile vieții l'au predestinat unei seninătăți calde și bune, care risipea negurile și se cerea deapururi în lumină de soare. Gingășia, darul surâsului iertător, fără scrutare de adâncime, l'au întovărășit totdeauna în căile lui. Dela început când *Lăcrămioarele* de logodnic învins i se împleteau pe fruntea miresei moarte pe malul Bosforului, durerea lui e mai mult o resemnare duioasă, un regret oftat în legănarea vântului de seară, decât o revoltă:

*Tu care ești perdută în neagra veșnicie,
Stea blândă și iubită a sufletului meu....*

Sunt lacrimi discrete, plânse în surdină, fără violențe și fără protestări. Pașima lui niciodată n'a strâns pumnii, mintea avea oroare de vid și nu se urca departe pe scara întrebărilor. Ochiul senin al lui Alexandri fugeau de fundul prăpăstiilor. Poezia lui lirică e un neîntrerupt cântec de primăvară. O dragoste de viață fără pasiuni cutropitoare, un neastâmpăr vioi de, fiecare clipă, care se preface cu vremea într'o indulgență a împăcării și se oprește în fața eternității cu zâmbetul pe buze. E mai mult decât o întâmplare, e o semnificație foarte elocventă faptul că pentru *Fântâna Blanduziei*, opera lui de maturitate, el s'a gândit la Orașu, la înțeleptul patrician poet, ale cărui versuri luminate de filozofia pașnică a lui Epicur găsiu o înrudire și un

ecou în sufletul netulburat al cântărețului. Când după ani de frământare fecundă el a făcut popas la Mircești, din sânul naturii rostul lui a cules numai stropi de soare și șoapte de mulțumiri. În *Pasteluri* se resfrânge pe deahtregul optimismul sănătos, al cărui vâl trandafriu înveselește totul. O dulce îmbrățișare între pământ și cer tresaltă sub privirile îndreptate spre lunca Moldovei, în care copaci, flori, oameni, păsări și toate vietățile primesc binecuvântarea de sus. În această atmosferă de sărbătoare a firii, griile nu pătrund, ranele nu dor, jalbe nu se rostesc și nedreptăți nu se simt... Poetul „*procul negotiis*” și-a întins asupra tuturor mania lui de argint stropit cu stele... E o lume de basm, în care realitatea și visul își topesc hotarele într'o armonie impecabilă... E lumea unei vieți trăite frumos, lumea gândului împlinit, satisfacția creatorului care a văzut cu ochii lui întruchiparea atâtor planuri îndrăznețe... Făcând bilanțul, cumpănind toate câte au fost și evocând cu văzul lui profetic cele ce mai trebuiau să fie, el putea scrie către sfârșit prietenului său G. Bengescu: — „Amice, eu pot să mor fericit, deoarece am văzut realizate visurile finereții mele: unirea, prințul străin, independența, Regatul. Un singur lucru mai doresc, deși nu sunt chemat să-l privi cu ochii: e ca la bătrânețe generația de-tale, să vadă scumpa noastră Românie încă și mai mare, încă și mai puternică decât astăzi. O țară, care în cincizeci de ani a făcut progresele de care ne fălim, nu e destinată nici a se opri, nici a merge îndărăt. Am absoluta convicțiune, că aspirațiunile noastre cele mai ambițioase, cele mai îndrăznețe se vor realiza într'o zi, grație patriotimului românilor, grație înțelepciunii și vitejiei Regelui, care a adus și va duce încă și mai departe țara noastră pe calea mării și a civilizațiunei“...

Din pragul mormântului așa vorbea profetul, care înfășurat în acest giulgiu de visare s'a îndreptat spre infinit. Clipa morții lui a fost durerea tuturor, dela Regele înțelegător și Regina-poetă, până la colibele umile dela granița românismului...

Integralitatea dolului din ziua când l'am pierdut însemna că integralitatea națională în suflete era o operă isprăvită. Au făcut-o mulți! E zidită din lacrimi și dezastre această biserică, din obida veacurilor, din chiote de luptă, și din oftări mănăstirești, din plângerea surdă anonimă și din strigătele celor aleși.... Cupola măreței clădiri însă, pe care n'o mai strică nimeni, a aurit-o el....

Vasile Alexandri e în ordinea spirituală a evoluției noastre un: *pater patriae*.

Se vor împlini, în curând, treizeci și opt de ani decând s'a coborât în cripta săracă dela Mircești. Măine, oasele lui vor fi trecute într'un mauzoleu, pe care recunoștiința târzie și zgârcită l-a ridicat acolo lângă lunca nemuritoare, unde:

*Bate vânt de primăvară și toți muguri-i deschide,
Vântul bate, frunza crește și voioasă lumea râde....*

În paznicul primăverii va străluci soarele pe cenușa poetului... Academia cu smerenie se închină amintirii lui. E de-o înaltă valoare morală orice comemorare, domnilor colegi! Morții sunt rădăcinile unui neam; din fiecare se desprinde o fibră de viață. A rechema umbra morților, a o invoca în fața prezentului, nu e numai un act de pietate, e mai mult: e o răscolire a energiilor postume, o rezumare, o reculegere și o revizuire a lor. Cu deosebire Alexandri trebuie desgropat în sufletul contemporan. Credința lui risipită asupra noastră e ca o slujbă sfântă pentru curățirea văzduhurilor, astăzi când în țara mărită dar nouă, peste capetele bunei mulțimi înfrățite, miasme străine și destui strigoi ai hotarelor dărâmate își plimbă încă otrăva lor... Să-l desgropăm cât mai des. Silueta lui, proiectată din înălțime asupra unor sgomotoase întreceri fără orizont, va avea darul poate să restabilească destule proporții exagerate în ceata epigonilor, și va lăsa în urmă, desigur, unei generații pripite, ecoul depărtat al atâtor pilde strălucite de vechiu patriotism românesc, de abnegație, de gândire echilibrată și de bun simț...

Cu cât ni-l vom reaminti mai des, cu atât ne va da mai mult... Iar odată târziu, când în unda tăcerii eterne osemintele lui se vor fi făcut una cu pământul și filele lui Vasile Alexandri vor fi înegrite de uitare, el va trăi și atunci cu lumina topită în freamătul mare al țării... Va tresări acolo dincolo de moarte, de câte ori veselie va fâlfâi pe câmpiile noastre mănoase, de câte ori în fapt de seară se vor aprinde focuri pe crestele satelor și un glas de Rodică neștiutoare își va spune dorul sfios, cântând o „doină=doiniță”...

OCTAVIAN GOGA

Iertare

O câmp frumos, și pajiște, copaci și flori
Alături mi-ași stat de-atâtea ori, —
Alături mi-ași stat întotdeauna,
— Și nu am înțeles, că noi eram tot una...
Să mă întorc acuma, mă iertați, —
Sunt trecător pe lume ca și voi,
Și simt în suflet că suntem tot noi:
O floare, un copac, un fir de iarbă, frați.
— Eu v'am iubit, dar am o remușcare
C'am dat vieții mele partea mare
Acelei lumi, cu semeni de ai mei.
— Nu sunt nici eu mai bun, și nici mai rău ca ei —
Copacul strâmb în codru-l ocolești,
De omul strâmb în viață te isbești.
O, flori suave, pajiște și blânzi copaci,
Pe voi vă recunosc ca din naștere,
Să vă sărut aș vrea pe fiecare.
Să vă sărut, și să vă cer iertare
C'am zăbovit prea mult printr'un noroi
Ce nu e pentru mine, și nu e pentru voi.

1928

ION GORUN

Două drumuri

A doua jumătate a luni Mai a fost plină cu festivități culturale. Ziarele au anunțat programele lor, au publicat dări de seamă despre lucrările săvârșite cu prilejul serbărilor, aducând o notă de seninătate și optimism în sufletul cetitorului. Serbările cu concursuri ale Tinerimei române la București, prăznuirea jubileului de o sută de ani dela înființarea liceului român din Beiuș, festivitățile și concursurile școlare anuale dela 15 Mai la Blaj, adunările generale ale Ligei culturale și a Palatului cultural din Turnu-Severin, serbările Reuniunii de muzică dela Sibiu, — iată numai cele mai însemnate manifestări românești din restimpul pomenit. Dacă vom mai adăuga expozițiile de pictură din capitală, sesiunea generală a Academiei române, cu comemorarea defunctului Rege, și a celui alt rege al poeziei — Vasile Alexandri, cu ședințele festive de premiere, precum și excursiile școlare în diferite părți ale țării, vom putea afirma că în a doua jumătate a luni Mai ca și în primele zile din Iunie, societatea românească a avut o pauză de reculegere și meditare, de sinceră mândrie, în fața manifestării puterilor sufletești ale Nației noastre, și a grijei cu care se lucrează pentru creșterea lor.

Un restimp de trei-patru săptămâni mulți am avut convingerea că trăim într'altă țară decât în aceea sfâșiată de înverșunarea luptelor politice. Am văzut, slăvind împreună, marile înfăptuiri ale trecutului, pătrunși de același suflu național, oameni cari în zilele obicinuite par îndușmăniți iremediabil; i-am auzit apreciind în cuvinte identice, talentul, meritul, înfăptuirea românească, ori din ce colț al țării s'ar fi ridicat, și am avut impresia că sufletul național acum este mai sincer, acum vorbește din adâncurile lui, acum este mai adevărat, și ne-a crescut nădejdea în bine. Am avut impresia că trăim într'o țară se-toasă de cultură și de civilizație, că suntem mădularele unui popor cu mari și nobile resurse de viață, care își știe cinsti trecutul și simte porunca pregătirii viitorului. Iar zecile de mii de elevi, cari au luat

parte la festivități, la concursuri, — cari cercetează regiunile diferite ale țării pentru a o cunoaște, cari au avut prilejul să se înfrățescă în nobilă emulare sau admirare, au văzut nădejdea de mâne a neamului.

* * *

Nu mai încape îndoială că dela unire două sunt drumurile cari s'au evidențiat definitiv în viața publică românească: unul al creației și unificării sufletești prin cultură, și altul al discordiei și distrugerii prin politicianism. Văzută sub întâiul aspect, România poate fi mândră de realizările celor zece ani dela unire, și cu deplină încredere în viitorul ei; văzută sub a doua înfățișare, țara noastră nu poate vădi aproape nici un progres. Și, ceea ce este mai tragic, realizările la cari am ajuns pe întâiul drum de încordată muncă, sunt împiedecate în creșterea lor, în efectele lor, de desagregarea produsă de politicianism, cu toate urmările lui. Cu o mână clădim, iar cu cealaltă încercăm să dărâăm.

Nime nu va putea trage la îndoială că în cei zece ani dela unire am avut regimente de muncitori, cari în activitatea lor au trecut adeseori prin suferințele mucenicilor, de cari nu s'au apropiat beneficiile așa de ușor realizate de alții după războiu, cari au trăit în părăsire și uitare, dar cari în fiecare zi au pus o nouă piatră în clădirea României viitoare: sunt dascălii și profesorii, educatori noi generații românești pe întreg cuprinsul țării. Și iarăși, nime nu va putea contesta că Statul român a făcut eforturi mari pentru înzestrarea țării cu școli românești, de toate categoriile, cari au ajuns, totuși, aproape neîncăpătoare pentru mulțimea tinerilor dornici de carte, de învățatură. Tot astfel poporul însuși nu s'a dat în laturi dela jertfe, — sate și orașe — fiind vorba de ajutorul nouilor instituții de cultură, sau de jertfele necesare pentru susținerea copiilor la școală.

Privită sub această înfățișare viața românească de după unire a ajuns într'o continuă creștere. Educația în școala românească a desfășurat pământ înțelenit, a semănat sămânța cea sănătoasă în neasămănat mai multe suflete decât se putea face prin școala românească existentă înainte de război în tot cuprinsul românismului.

Directiva unitară a educației și culturii, aceleși principii sădite azi în inimile tinere dela Nistru până în șesul Tisei, aceeași pregătire a viitorilor semănători la Universitățile noastre, au venit să fructifice și să crească sămânța cea bună, sporită în proporții nevisate. Noui generații de aceeași credință, de aceleși convingeri, se ridică în tot cuprinsul țării, îmbrăcate în aceeași armură sufletească, gata de acțiune unitară.

Asistăm la grandiosul fenomen al trezirii și întăririi conștiinții naționale prin educație și cultură.

* * *

Dar rezultatele obținute pe acest drum, cu prețul jertfelor celor mai buni dintre fiii neamului, sunt mereu primejduite de politicianismul

nenorocit, care lucrează de zece ani la distrugerea, la învrăjbierea celor mai nobile sentimente câștigate prin cultura națională. Sunt convins că aceia cari au făcut din partidul politic o sectă, și din membrii lui conducători sectari, — înverșunându-se la desființare reciprocă, nu-și dau seama de gravitatea pildei pe care o pun zilnic subț ochii generațiilor crescute românește, de distrugerea morală pe care aceste pilde pot să o producă în tănărul răsad românesc. Nu pot fi conștienți de primejdia anihilării rezultatelor obținute prin cultură, prin pilda ce o dau zilnic, pentrucă, dacă ar fi, suntem convinși că nu *ar da-o*. Trebuie să-i credem pe toți atât de buni români.

Dar cu toate acestea, drumul cel de-al doilea în viața publică românească rămâne, din nenorocire, o realitate, și nu putem prevedea, din semnele ce le avem, că s'ar putea schimba într'un viitor apropiat.

Gândiți-vă unde am fi azi dacă, pe lângă solidaritatea și continuitatea operei de educație și cultură națională, am fi avut aceeași solidaritate și continuitate, cari singure pot să asigure munca pozitivă și creația, încă în două domenii ale vieții naționale: acela al vieții economice-financiare, și acela al administrației publice! Dacă și în aceste două domenii am fi căutat mereu ceea ce e interesul suprem al neamului, ceea ce ne unește, și ceea ce putea rodi binefăcător în cei zece ani dela unire!

Dar aceste două, fiind în stăpânirea nu a partidelor politice, ci a eflorescenții lui bolnave, a polificianismului, nu pot fi justificate de ideile și principiile sănătoase, ci, dimpotrivă, au dat mereu pildele cari pot desorienta, desamăgi, pot duce pe drumuri rătăcite, distrugând directivele și sentimentele primite în educație, — generația tânără.

Viața publică, concretizată în primul rând în cele două domenii amintite — oferă zilnic o contra-educație, care primejduște la fiecare pas pe cea dintâi.

Ar fi timpul suprem ca lumea dela noi să-și dea seamă că cele două drumuri nu-s făcute să se încrucișeze la fiecare pas, oprind înaintarea puterii naționale, ci paralel, în deplină armonie de doctrină ca și de faptă.

I. AGĂRBICEANU

Aniversarea

A doua zi de Rusalii, la Timișoara, partidul poporului a prăznit solemn, în cadrele unui mare banchet, zece ani dela înființarea sa, și a subliniat cu o manifestație de protestare, în fața unei întruniri impunătoare, aniversarea anului, de când a fost silit să-și întrerupă ultima guvernare a sa. Coincidența, firește, n'a fost căutată, căci pe răbojul învechit al vremii, creștăturile adânci, cari știu să amintească întâmplări hotărâtoare, nu sunt săpate de voința oamenilor. Cu toate acestea, cele două evenimente, comemorate împreună, au dat prilej la multe tălmăciri prețioase în jurul aceleiaș idei conducătoare, lămurind totodată și rostul partidului poporului în viața noastră politică, și contribuția pe care a adus-o la opera de organizare din temelii a patriei întregite.

Nu e numai un capriciu al calendarului, faptul că partidul poporului s'a născut în primele zile ale României-întregite; nu e o simplă potrivire de date ivirea acestui curent popular zămislit în tranșee tocmai în ajunul desăvârșitei noastre biruințe militare; nu e lipsită de tâlc împrejurarea, că valul proaspăt de energii cetățenești, răscolite pe câmpul de bătăie, a scos de-asupra personalitatea d-lui general Averescu, dând rolul de cărmaci spre noile orizonturi celui mai destoinic dintre toți conducătorii de oaste din război. Aceste asemănări își au tâlcul lor profund, fiindcă nici acum, după lărgirea hotarelor, bătaia pe frontul ideii naționale nu e sfârșită; țara are nevoie, mai mult decât oricând de un glas, care să se priceapă să comande; în marea familie românească, ca în toate gospodăriile începătoare, trebuie să mai dăinuiască încă o severă disciplină între rânduri.

Popularitatea dlui general Averescu n'a fost și nu este, deci, aceea a unui *demagog*, ci a unui *comandant*. N'a făgăduit niciodată belșugul bunurilor pământești pe seama mulțimei lesne-încrezătoare, ci a socotit, că are o misiune de îndeplinit pe seama nașionei întregi. N'a exploatat sufragiile țărănimei, cari au venit vijelioase spre el din primul ceas, ci mai de grabă le-a jertfit, când a avut de ales între măgulirea lor amăgitoare și împlinirea unei grele și ingrate datorii către ziua de mâine. Partidul său l-a urmat pe acelaș drum, fără murmur

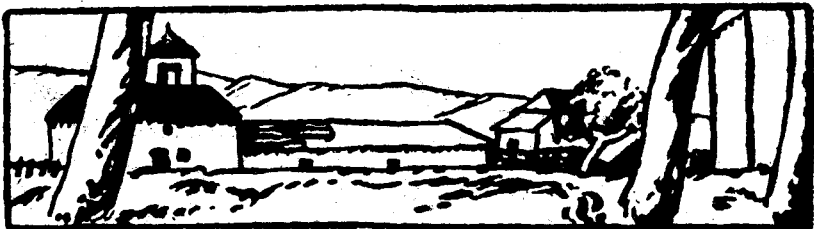
și fără șovăire, înregistrând cu o liniște egală roadele mulțumitoare ale muncii constructive cași furtuna trecătoare a ceasurilor de încercări nedrepte.

În această atmosferă de bărbăție și de demnitate, pe care n'o creiază și n'o întrețină decât conștiința pe deplin împăcată cu ea însăși, partidul poporului și-a adus aminte de ziua nenorocită dela 4 Iunie, când, după o rodnică activitate de paisprezece luni, după o serie lungă de succese câștigate în slujba țării, după o guvernare întovărașită de sentimentul unanim de satisfacție din partea opiniei publice, a fost nevoit să lase cârma din mâini, în mijlocul unei campanii de defăimare pornită din senin, amenințat să fie țintuit, fără vină, la stâlpul infamiei. Stânca tarpeiană nu s'a mutat, se vede, de lângă Capitoliu... Aniversarea dela Timișoara n'a lăsat să se vadă, însă, niciun soi de amărăciune; nici măcar un strigăt de revoltă. La întrunirea publică, — pe care unii adversari binevoitori au încercat zadarnic s'o tulbure, — s'a vorbit cu mândrie de realizările fericite, cari au caracterizat trecutul guvern prezidat de d. general Averescu, punându-se față în față situația mulțumitoare de atunci cu stările de lucruri îngrijitoare de acum.

Intemeiat pe drepturile unei popularități de cea mai proastă calitate, partidul național-tărănist revendică puterea și se declară dispus s'o cucerească, la nevoie, chiar prin mijloace revoluționare. Amenințarea, am spus-o de atâtea ori, nu ni se pare serioasă. Am și glumit din când în când pe socoteala ei. Dar, d. general Averescu, al cărui ingeniu militar e deprins să cerceteze și să rezolve toate posibilitățile tactice, a pus, la sfârșitul cuvântării sale dela Timișoara, o întrebare cu înțelesuri foarte elocvente. A rostit șeful partidului poporului, — fostul comandant dela Mărăști, — acest avertisment: — „Nu se gândesc, aceia cari năzuiesc, poate, să dobândească puterea prin deslănțuirea unei mișcări revoluționare, nu se gândesc, că unei revoluții i se poate răspunde printr'o contra-revoluție?”

Am văzut în clipa aceea, proiectându-se lângă imaginea sacră a patriei, silueta fină și sigură a singurului șef de guvern, capabil să organizeze încă odată, în fața oricărei primejdii, biruitoarea ofensivă a ideii naționale.

ALEXANDRU HODOȘ

Convenția școlară româno-iugoslavă

Am arătat într'un articol trecut, că sârbilor din Banatul românesc cari doresc să-și facă studiile în teritoriul iugoslav, statul român nu le-a pus și nu le pune nicio piedecă. Inșiși sârbii sunt atât de convinși de atitudinea binevoitoare a noastră, încât au hotărât să ridice la Bacicherec un mare cămin național, în care să poată adăposti pe toți tinerii, cari ar veni din România. Firește, dacă n'ar avea această garanție ei nu s'ar fi lansat în acțiuni și cheltuieli ca acelea despre care am vorbit. Guvernul român n'a înțeles să reacționeze nici după actele de fățișă dușmănie la adresa noastră, cum este ordonanța din 10 Februarie 1928, care interzice tinerilor din Banatul sârbesc instruirea în România.

Astfel, tinerii români din cealaltă parte a Banatului nu pot să învețe carte românească nici la noi, nici la ei acasă. Și ce este mai curios, acest regim de neomenoasă robie intelectuală li se aplică într'un timp când avem o convenție formală, care garantează instrucția elevilor români în limba proprie, încheiată la 17 August 1927, dar neaplicată încă. Motivele târăgănării credem că le vom putea descoperi din relatarea istoricului tratatelor urmate, ca și din politica din trecut a sârbilor avută față de România.

Convențiunea încheiată de statul român și cel iugoslav cu privire la regimul școlar din cele două părți ale Banatului, a izvorât din lungi și anevoioase tratative. Patru ani încheiați ne-am străduit să ajungem la o înțelegere cu aliații noștri vecini, cari atât în cursul tratatelor, cât și după încheierea acestora, se chimbau dela o zi la alta.

Când s'a luat primul contact cu guvernul iugoslav în vederea regulării regimului ce urmează să fie aplicat atât românilor din Banatul sârbesc, cât și sârbilor dela noi, delegații sârbi păreau mai dispuși să înceapă tratativele cu regularea chestiunilor bisericești. A intervenit însă protestul fruntașului croat, d. Svetozar Pribicevici, care spunea că în cuprinsul Iugoslaviei nu se pot tolera două biserici ortodoxe, ci numai una singură, și atunci guvernul iugoslav a cerut să se discute numai chestiunea învățământului.

În asemenea atmosferă au început tratativele cu privire la regularea chestiunilor școlare și care au durat de la 1923 până la 17 August 1927. Propunerea guvernului român era să se încheie o convenție după formele internaționale consacrate, adică care să fie ratificată și de cele două Parlamente, român și sârb. Guvernul iugoslav ne-a rugat însă să renunțăm la acest punct de vedere, pentru că l'am expune la multe calamități din partea opoziției cu ocazia ratificării. Știut fiind, că românul nu poate să reziste la rugăminți curtenitoare — mai ales în materie de politică externă — ne-au lăsat convinși, acceptând formula guvernului iugoslav, de a încheia un simplu „Regulament școlar“, care să intre în vigoare a doua zi după efectuarea schimbului notelor diplomatice obișnuite, fără să mai treacă prin Parlament.

Schimbul de note diplomatice s'a făcut în ziua de 17 August 1927, dar aplicarea nu s'a început decât din partea guvernului român. Guvernul iugoslav găsește un preț de amânare, pe care cine altul l-ar fi putut furniza decât tot d. Svetozar Pribicevici, care s'a grăbit să anunțe o interpelare în chestiunea acordului școlar stabilit, deschizând în același timp o violentă campanie în ziarul său „Reci“. Guvernul iugoslav, decât să înfrunte atacurile dlui Pribicevici, mai bine a renunțat la aplicarea acordului, promițând să-l supună mai întâi ratificării Skupștinei, adoptând deci un punct de vedere cu totul opus aceluia manifestat în cursul tratativelor și contrar acordului încheiat deja. Această întorsătură a convins pe d. Pribicevici să renunțe la interpelare, iar guvernul iugoslav a găsit mijlocul potrivit pentru amânarea aplicării convențiunii *ad Calendas graecas*.

Să vedem acum dacă nu cumva era întemeiată ieșirea violentă a fruntașului croat și a ziarului său.

Acordul școlar se impunea din motivul că în constituția iugoslavă nu se admite decât școli de stat, deci cu limbă de propunere sârbească. Dacă se mențineau școlile confesionale, atunci n'ar mai fi fost nevoie de niciun acord special. Prin regulamentul stabilit s'a creat un *modus vivendi*, în sensul că s'a admis că în primele două clase primare instrucția să se facă exclusiv în limba maternă a elevilor, introducând predarea unor obiecte în limba sârbească abia cu începere de la clasa a treia. Acest regim special privește numai școlile primare, care sunt supuse conducerii unui comitet școlar compus din șapte membri, constituit prin alegere de către preoții și învățătorii sateilor românești. Dreptul de convocare a alegătorilor îl are preotul cel mai vechiu, dar dreptul de a face prima convocare a corpului electoral menționat, guvernul iugoslav și l-a rezervat sieși.

În ce privește școlile secundare, guvernul iugoslav și-a luat angajamentul să creeze o catedră de limba și literatura română atât la liceul cât și la școala normală din Vârșet.

Învățătorii și profesorii se vor recruta dintre supușii iugoslavi; în cazul când nu s'ar găsi oameni calificați, la început, și în mod excepțional, se permite aducerea lor din România.

Bineînțeles, angajamente analoage și-a luat și guvernul român, acordul fiind încheiat pe bază de reciprocitate.

După cum vedem, guvernul iugoslav nu ne-a făcut nicio concesiune deosebită care să justifice alarma fruntașului croat, pentru că regulamentul școlar încheiat ne dă incomparabil mai puțin decât ni s'a garantat prin tratatul dela Sevres. Noi inclinăm să credem că nu eșirea dlui Pribicevici constituie motivul adevărat al tărăgănării în aplicarea acordului stabilit. Guvernului iugoslav nu-i convine nici principiul reciprocității, deoarece numărul sârbilor dela noi este infim, pe câtă vreme acela al românilor din Iugoslavia este considerabil. Guvernul iugoslav se teme „*de înăbușirea lor etnică față de expansiunea elementului românesc, a cărui dezvoltare numerică este în mod normal mult mai mare decât a elementului sârb*” — după cum au spus-o la conferința păcii, atunci când au revendicat partea ce o dețin din Banat, dimpreună cu orașul Timișoara.

Dar nici nu trebuie să răvășim printre argumentele sârbești dela conferința de pace, ca să ne putem convinge de nesinceritatea guvernului iugoslav, căci el a mai invocat un argument mai mult decât suspect și anume, că românii bănațeni n'ar putea să cadă de acord asupra persoanelor menite să formeze comitetul școlar de conducere. Mai întâi, guvernul iugoslav n'a convocat corpul electoral ca să se convingă dacă această presupunere este reală sau nu. Apoi, aici nu este vorba de numire, pentru că eventualele frecări să fie decisive subț acest raport. Din moment ce se va ține alegerea, vor fi considerați aleși aceia cari vor întruni majoritatea voturilor, iar nu umanitatea acestora. Nu mai încap deci nici o îndoială că și acesta este numai un pretext, căci este foarte semnificativ, că deodată cu încheierea acordului a trebuit să isbucnească și dihononia între români. Că a fost numai o rătăcire de o clipă, pusă la cale de către ceice aveau interesul, se vede din faptul că acum toată intelectualitatea românească este solidară în ce privește constituirea comitetului școlar. Dar, firește, solidaritatea românilor interesează mai puțin guvernul iugoslav, căci el perzistă pe lângă argumentul neînțelegerii, care îi este mai convenabil.

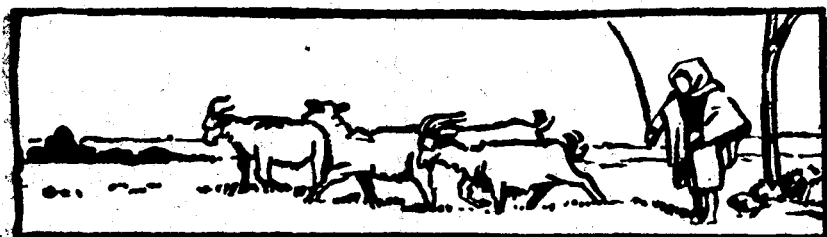
Politica de duplicitate a guvernului iugoslav față de România nu se manifestă acum pentru întâia oră. Am mai întâlnit-o în decursul ultimilor zece ani. Cam pe aceeași cale s'a scăpat și de respectarea angajamentelor luate cu ocazia păcii dela București din 1913. Se știe, că printr'un schimb de scrisori între Titu Maiorescu-Venizelos, pe deoparte și Titu Maiorescu-Pasici de alta, s'a stabilit un regim special și cu privire la românii din Macedonia sârbească și greacă. Prin aceste scrisori se garanta statului român dreptul de a înființa și susține școli și biserici pe seama românilor din Macedonia și chiar înființarea unei episcopii. Statul român s'a și grăbit să uzeze de acest drept al său, înființând în Bitolia un liceu, o școală normală, numeroase școli primare și o biserică. Sârbii, la început au tolerat funcționarea acestora, dar de îndată ce s'a încheiat războiul mondial, primul lucru a fost să le închidă pe toate, până și biserica. Răposatul Pasici a motivat această prigoană cu un argument de-adreptul ridicol. El

susținea, că în afară de schimbul de scrisori, pe care nu-l putea tăgădui, ar mai fi existat între România și Serbia și o convenție verbală secretă, în sensul căreia, într'un viitor atac îndreptat contra Serbiei, România îi va sări în ajutor chiar a doua zi. Cum acest lucru nu s'a întâmplat — căci România a intrat în războiu abia în 1916 — cade convențiunea scrisă dela 1913 și deci așezămintele culturale din Macedonia trebuiesc suprimate. Guvernul român pare a fi primit această explicație, de vreme ce n'am putut înregistra nici o încercare oficială de a salva pe românii macedoneni.

După asemenea experiențe credem că a sosit timpul ca guvernul român să nu mai fie așa lesne crezător, pentrucă, după cum vedem, pentru a doua oră își calcă sârbii cuvântul dat în scris și să ceară cu toată hotărârea imediata aplicare a acordului școlar încheiat la 17 August 1927. Este și o chestiune de prestigiu, ca statul român să ceară strictea respectare a unui act provăzut cu toate formele diplomatice.

Și am mai emite o idee. Dacă statul național românesc nu poate avea norocul să fie reprezentat totdeauna la Belgrad printr'un român de sânge și de suflet, nu s'ar putea oare ca pentru ocrotirea românilor din Banatul sârbesc să se creieze un consulat de carieră special, la Vârșet de pildă, așa după cum funcționează două asemenea consulat în Macedonia? Nu merită oare această considerație provincia pe care Hașdeu o numise leagăn al românismului, de unde expansiunea românească pornise spre crivăț, Apus și Miază-zi?...

P. NEMOIANU

La inima lui Isus

Imi rătăciseră caprele în dimineața acelei zile, — așa se vede. Pe stradă m'am lovit de vre-o șapte oameni, iar la o încrucișare de străzi era să mă calce un automobil. Aveam, probabil, destule țigări prin buzunare, și totuși, m'am trezit că mă opresc în dreptul unei tufungerii.

Proprietara tufungeriei își încrucișă mâinile când mă văzu. Imi întinse obișnuitul pachet de țigări fixându-mă cu ochii și mișcându-și capul în dreapta și în stânga.

— De ce ești așa de plouat astăzi? — mă întrebă apoi, numărându-mi restul din polul cu care îi plătisem marfa.

— Eu plouat? — îi ripostai tresărind și deschizându-mi ochii mari, mari.

— Ești trist, da, ești trist și plouat cum nu te-am mai văzut niciodată. Iar eu aș vrea ca toți clienții mei să fie veseli. Spune-mi, de ce ești trist?

— Nu știu...

— Te-ai certat cu nevasta?

— Nu...

— Ți-a rămas vre-un băiat corijent?

— Nu...

— Ai avut vre-o pagubă?

— Nu...

— Atunci...

— Nu știu, nu știu...

— Cu atât mai rău... Știi, tristețea cea mai amară e când nu știi de ce ești trist... E tristețea fără motiv, care, se ivește uneori și pe cărările vieții mele...

— Ce faci atunci?

— Eu? I-aș găsit leacul...

— Spune-mi-l, te rog, și mie...

— Du-te la inima lui Isus, căci acolo o să-l găsești... Nu-mai acolo...

Incheiarăm apoi brusc dialogul, căci se ivi un client cu fața radioasă și cu floare albastră la butonieră. Ea își întinse mâna după un nou pachet de țigări, iar eu o luai razna pe stradă în sus. Mergeam fără să văd oamenii, fără să văd vitrinele și fără să mă gândesc la ceva. Dar, după vre-o treizeci de pași am simțit mai înfăoșurat o arsură la inimă, apoi o fluturare de aripi lângă urechea stângă, urmata de o șoptă lină și dulce:

— Du-te, omule, la inima lui Isus...

M'am dus, ori, m'a dus cineva, nu știu. Știu numai, că m'am trezit așa ca din bun senin sub boltitura unei biserici, de peretele căreia era atârnată o icoană mare a Mântuitorului. Nu era o operă de artă, nici vre-o icoană din veacurile trecute. Era un Hristos simplu, opera unui pictor de ocazie. O rază roșie de soare, ce străbătea prin fereastra zugrăvită în roșu a bisericei, îi lumina fruntea și obrazul stâng.

În dreptul icoanei un grup de oameni ingenuchiați, bărbați și femei sorbiau pare-că razele invizibile ce isvorau din pieptul lui Hristos. O inimă roșie, înconjurată de flăcări, era zugrăvită pe acest piept.

Contemplam tabloul acesta muț cu buzele strânse și cu ochii îndreptați, când la cel zugrăvit pe perete, când la cei așternuți pe pământ.

— Ai venit și tu, frate, — îmi spuneau ochii și buzele celui de pe perete. Bine ai făcut. Inima mea e mare, neînchipuit de mare. În razele ei fierbinți se topesc toate durerile... Nu e a mea, ci a voastră... Nu vezi, că zugravul mi-a scos-o din piept, ca s'o vedeți și să vă încălziți la razele ei?

Drept ori-ce răspuns, ingenuchiai și eu, alături de ceilalți, îmi încrucișai mâinile și făcui sforțări supreme ca să-mi concentrez gândurile și să șoptesc vre-o rugăciune. Să zic un „Tatăl nostru“, ori măcar, uit „Doamne, fie-ți milă de mine“.

Dar, au fost zadarnice, toate.

Ochii mei cătau fețele și ochii celor inghenunchiați alături de mine. Cuvântul cu care voiam să încep rugăciunea era întrerupt mereu de alte șopte ale sufletului meu:

— Cine e vecinul din dreapta?

— Cine e vecina din stânga?

— Ei, de ce au venit la inima lui Isus?

— Pământule, pământule, — suspinai, mușcându-mi buzele de necaz, — de ce mă ții atât de legat de tine? De ce nu lași ochii mei să se înalțe spre inima cea înflăcărată de pe perete? De ce tocmai eu să mă întorc de aici fără să fi găsit leacul durerii sufletului?... Și simții că ceva mi-se învârte prin inimă.

Era, invidia.

— Toți aceștia, — îmi ziceam, fixând din nou, unul după altul, pe cei inghenunchiați, pe cei cari mai veniră după mine și pe cei cari din vreme în vreme se depărtau, făcând loc altora, toți aceștia vor ieși din biserică veseli. Numai din sufletul meu n'o să dispară tristețea.

Vecina din stânga părea o femeie văduvă, săracă și cu copii

mulți. Se încovoiaie, desigur, sub povara greutăților traiului. Copiii, poate, îi sunt răi și neascultători... Va găsi ea oare leac în farmacia cea cu multe leacuri din pieptul celui de pe perete?

Vecinul din dreapta e un om neputincios, slab ca o scândură. Baccili nenumărați îi storc sângele și măduva. Oare, flacărele ce ies din imensul foc al inimei lui Isus vor fi în stare să ucidă și să ardă acești baccili?

Tocmai lângă perete un al bărbat își frânge mâinile și se uită, fără să clipească măcar din gene, la inimă. A fost evacuat, desigur. De câteva zile caută zadarnic o altă locuință. Acum a ajuns la ultimul oficiu de plasare...

Inapoiă mea aud un geamăt surd, urmat de suspine înăbușite. E, poate, geamătul vre-unui om păcătos, ca și mine... Va auzi el oare dumnezeieștile cuvinte: Iartăți-se fie păcatele tale?

O tânără față, cu fața albă, cu păr blond, cu ochi albaștri, își umflă și desumflă pieptul. Ah, a lăsat-o iubitul... Nu dispera, sărmană fiică a Evei. Nu ești nici cea dintâi, nici cea din urmă... Cea-ce n'ai găsit în inima stearpă și rece a aceluia care ți-a tulburat mințile, vei găsi în inima ferbinte a aceluia care acum nouăsprezece secole s'a coborât din cer ca să arunce pe pământ sămânța adevăratei iubiri...

De către ușa bisericei se aud pași. Imi întorc pe-o clipă capul și văd: un bărbat, o femeie și șase fete. Cea din urmă e cât un pumn, cealaltă cu vre-un centimetru mai mare, apoi, tot așa, treptat, una după alta. Cea dintâi e mărișoară de-abinelea.

Vin și ei la grupul nostru, iar când mă văd, se uită la mine mirăși, făcându-mi câte-un ușor compliment. Apoi înghenunchiază, și așa înghenunchiați își concentrează privirile într-un singur punct.

Îi cunosc. E un funcționar mic cu familie mare de șase fete și un băiat. O familie de oameni harnici și cinstiți. Ce i-a adus acum de-odată la inima cea pururi arzătoare? Vre-o nenorocire? Vre-o grea criză financiară? E bolnav oare băiatul, universitarul, singurul care o să păstreze numele familiei și să-l perpetueze?

O, nu! Băiatul e tocmai la ...ultimul examen.

Ochii lor înălțați spre inima lui Isus bărbatul și femeia îi coboară din când în când, ca să învăluie în razele lor pe cele șase fete. Sunt ochi cari grăiesc într-o limbă fără cuvinte și totuși vie:

— Le vezi? Sunt ca niște boboci de diferite mărimi. Am un singur frate, unul singur. De-o fi să ne ajungă pe noi bătrânii, o moarte grabnică, el o să le ocrotească și sprijinească... El n'a venit să înghenuncheze aici. S'a dus să-și facă... ultimul examen. Razele ce se revarsă din focul inimei tale, Isuse, nu străbat oare și prin pereții salei unde se hotărește astăzi soarta lui?

— O, Doamne, — grăiesc și celelalte perechi de ochi, — tu știi că el ne-a ajutat totdeauna să ne facem lecțiile. Ne-a scos la plimbare, ne-a dus la teatru... Și-a trecut bine toate examenele, n'o să-și piardă oare cumpătul acum, la ultimul?

Se mai perândă: o copilă cu păpușa în brațe (e bolnavă, poate,

iar inima cea sfântă lecuiește și boalele păpușilor), un orb, doi moșnegi, un preot, un om scos din slujbă, o femeie cu bărbat bețiv, un bătrân vânzător de ziare, și alții, și alții.

Când vânzătorul de ziare după o rugăciune de câteva clipe s'a ridicat să plece, ca împins de-o putere nevăzută mă ridicai și eu și pornii după el. La ușa bisericei îl oprii ca să-i cumpăr câte-un exemplar din toate ziarele ce le avea.

— Astăzi o să am o zi bună, — îmi grăi el, în clipa când i-am dat banii. — Când încep vânzarea ziarelor la ușa bisericei, mă paște norocul. Inima lui Isus mă ocrotește în ziua aceea.

— Dar pe mine? — exclamai în adâncul sufletului meu, cutremurându-mă și aducându-mi aminte că am ieșit din biserică fără să arunc inimei celei iubitoare privirea de adio.

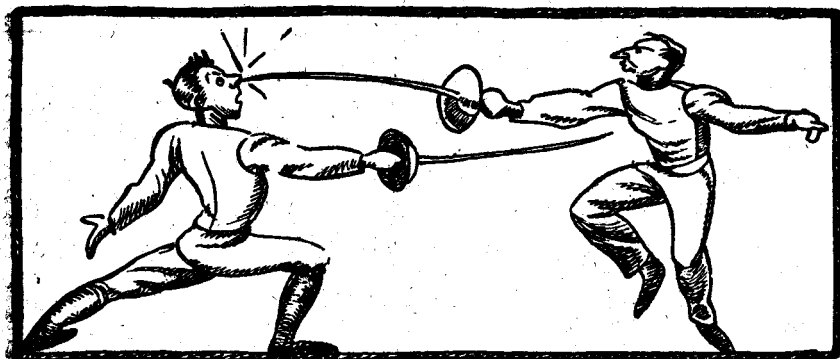
Hotărât să mă reîntorc, aruncaii din ușa bisericei această privire icoanei, scăldată acum întregă, întreguță, în razele soarelui. Pe buzele divinului stăpân al sfintei inimi era întipărit un fermecător zimbet, care îmi spuneă:

— Nu mai veni, că nu mai încapi. Sunt alții aici, mai năcăjiți decât tine. Ce e năcazul tău? Un fleac. Imagina inimei mele e reflectată în ochii tuturor oamenilor atinși de-alé vieții năcazuri. N'ai văzut-o chiar și în cei ai vânzătorului de ziare?...

O boare dulce și caldă îmi învăluia sufletul. Mi-am regăsit caprele. Inviorat și fredonând melodia unui cântec vesel plecai înainte. Știam acum, unde mă duc. Mergeam uitându-mă la toți oamenii pe cari îi întâlneau și despre cari bănuiam că sunt necăjiți.

În ochii lor vedeam silueta unei inimi arzătoare.

SEPTIMIU POPA

GAZETA RIMATĂ

Bătăușii

Eroilor dela Timișoara

*Când a pornit ciudatul zvon,
Ca dintr'un gât de gramofon,
Toți întrebară cu uimire:
— „Cum, se mai fine intrunire?“*

*Apoi veni un sol isteț
Cam pistruit, cu părul creț,
Și zise: — „Ce nerușinare!
Țin, ticăloșii, adunare...“*

*La Cluj celebrul comitet
Avu ședință în secret,
Și hotărârea vitejească
Fû: pe dușman să-l risipească.*

*În frunte, pe un cal bălan,
Sălta voivodul Sever Dan,
La coadă (că-i mai sigur locu')
Se instalase Sever Bocu.*

Și-așa porniră, val-vârtej,
Din Vinț, din Gherla și din Dej,
Viteji din viteaza trupă,
In dinți, pe inamic să-l rupă...

Veneau voinicii, să te fii,
Și se'ndemneau: — „Pe ei, copii!”
Strigau de moarte căpitanii:
— „Să piară toți averescanii...”

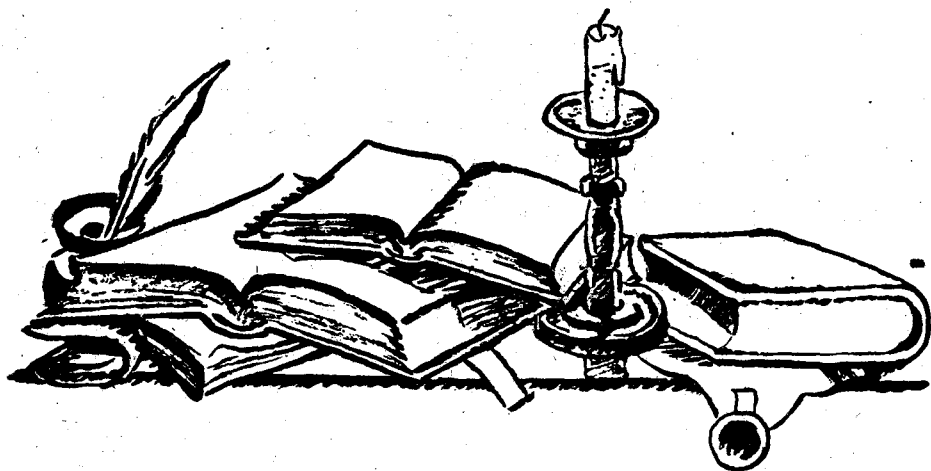
.....

Dar nu știu ce s'a petrecut,
Cum s'au luptat, cum s'au bătut,
Priviți, se'ntoarce crunta oaste,
Oftând, ținându-se de coaste.

Se'ntorc frunțașii scărmanași,
Cam ciufuliși, cam șifonași,
Țipând în fuga lor ușoară:
— „Săriți, creștini, că ne omoară!”

Iar Sever Dan, întors la Moci,
In mâini cu tristul său pușcoci,
Suspină-adânc din pragul ușii:
— „Mă rog, te pui cu bătaușii?”

ION CIOMAG
— membru în comitetul executiv —

INSEMNĂRI

Compromisul cu demagogia. — Campionii democrației naționale, cari, dășigur, nu pot fi decât „neînfricații“ conducători ai partidului național, s'au mândrit întotdeauna cu fărâia lor de a nu-și da coate cu „oligarhia“. Câtă valoare e în această înfățișare de consecvență am văzut cândva, când partidul liberal a dat pe față unele documente, uitate astăzi. Frunțașii partidului național erau cât p'aci să intre în apele partidului liberal și dacă Ionel Brătianu ar fi fost cu câteva mandate și portofolii mai darnic, ideea democrată a alegerilor libere n'ar mai fi avut pe gălăgioșii ei apărători de astăzi.

Aceeași consecvență în zig-zag au avut-o frunțașii partidului național și față de partidul poporului. Bătând la toate ușile în căutarea unei formule de căpătuială, pe care li-o curmase brusc

desființarea Consiliului Dirigent de auto-guvernare separată în stat, partidul național a poposit în câteva rânduri în anticamera partidului poporului. Ultimul popas ni-a fost destăinuit dăunăzi la Timișoara, unde foștii pertractanți, apărători de ultimă oră ai libertăților publice, încercau zădarnic să turbure măreția unei adunări a partidului poporului. Răspunzând unei afirmații, care se repetă persistent, nu atât pentru a se apăra pe sine de o acuzație stupidă, cât pentru a caracteriza încăodată o anumită metodă politică, d. Octavian Goga a citit conținutul unei scrisori, adresată d-sale de d. Sever Bocu, firește în numele d-lui Maniu. Documentul datează din primele zile ale ultimei guvernări a partidului poporului și conține o seamă de puncte pentru realizarea unei fuziuni între partidul poporului și partidul na-

țional. Se știe că în acele zile d. Maniu trata și cu d. Mihalache. Acest amănunț este de o importanță capitală, deoarece în documentul semnat de d. Bocu, unde se dau diferitele soluții pentru împărțirea mandatelor, a prefecturilor și a portofoliilor, se spune că în chipul acesta, adică al tocnelii pe mandate, prefecturi și portofolii, partidul poporului va putea face alegeri liniștite, iar partidul național va fi ferit de a face un compromis cu demagogia.

Fuziunea sau colaborarea cu partidul poporului, cum se știe, nu s'a făcut, pentru că propunerile partidului național nu prezentau nicio garanție morală; în schimb s'a făcut din plin „compromisul cu demagogia“, din care își trage existența actualul partid național-jărănist.

Și acum se pot desluși o seamă de fapte și împrejurări, rămase confuze. Se poate lesne înțelege, câtă valoare are adversitatea, plină de ură, dar lipsită de sinceritate, a partidului național față de partidul poporului și se poate aprecia câtă solidaritate domnește între campionii democrației, care chiar în ajun de fuziune se calificau, probabil reciproc, de demagogi.

Intre creer și bătă. — Cele întâmplate deunăzi la întrunirea de la Timișoara a partidului poporului ar vrea să arate, că luptele noastre politice au intrat într'o nouă fază, când argumentul pumnului încearcă să se substituie forței de convingere a cuvântului. Un mare număr de agenți ai partidului național-jărănist au încercat să zădărnicească, prin manifestații violente, o acțiune liniștită de lămurire a opiniei publice românești. S'a întâmplat, ce-i drept, că atacul intoleranților adversari a fost respins cu mari pierderi, dar aceasta dovedește, cel mult, slăbiciunea imprudentă a agresorilor, cari s'au întors acasă cu pieptănătura puțin deranjată. Inchipuiți-vă, însă, că adunarea

ar fi fost a unui grup politic mai puțin numeros și mai puțin hotărât să șervească turburătorilor lecția convenită; de pildă, să zicem partidul național de sub șefia dlui N. Iorga. Evident, nu putem să cerem savantului nostru istoric să se pregătească într'o sală de box în vederea unei campanii de discursuri în Ardeal. Mai mult, chiar dacă d'sa, sau altul în situația d'sale, ar stăpâni la perfecție meșteșugul nobil de a muta din loc fălcile pugilistului rival, aceasta tot n'ar fi deajuns pentru a salva, în fața unui număr covârșitor, sărmana libertate a întrunirilor, în serviciul căreia ciomăgașii național-jărăniști s'au pus cu toți mușchii și cu toată convingerea.

Am înregistrat, deci, ca o norocoasă întâmplare, faptul că oamenii devotați ai dlui Iuliu Maniu n'au reușit să-și pună în aplicare la Timișoara planul lor agresiv. Dar perspectivele viitorului nu sunt liniștitoare. Am înțeles limpede, că nu mai e suficient, de-acum încolo, să facem apel la dreapta judecată a deaproapelui nostru, arătându-i în vorbă cu grijă rânduite, încărcate de dovezi adresate rațiunii, care e cea mai nimerită deslegare a deranjamentului de care suferă mecanismul nostru constituțional. Vom fi nevoiți să ne apărăm împotriva bătăușilor îmbătați cu rachiu și puși la răspântii de drum să ne atace. Zădarnic încercăm să biruim numai cu ideea. Ne-am întâlnit, în drumul nostru, cu ciomagul. Fie și așa! Suntem preveniți. Lucrurile s'au petrecut, aidoma, ba și mai grav, aiurea. Luni de zile în redacția ziarului *Popolo d'Italia*, la Milano, fasciștii actualului duce Mussolini se războiau pentru mântuirea vieții naționale a Italiei, atacând cu condeul și apărându-se cu revolverele. Nu erau nici ei partizani ai violenței ca mijloc de convingere a mulțimilor. Împotriva agresorilor nu cunoaștem, însă, o rețetă mai bună. Față de bătă, nu se poate răspunde cu resursele spirituale ale

creerului, de aceea, ea trebuie neapărat înfăptuită pe spinarea celui care se arată prea dispus s'o întrebuințeze. Așa s'a întâmplat cu cea mai recentă ofensivă național-țărănistă la Timișoara; așa se va întâmpla și mai departe. Un partid care numără în sânul lui floarea intelectualității românești, — a treia parte din Academia Română, — nu va fi niciodată un partid de scandalagii. Dar nici un partid de lași...

Comparațiile dlui Vaida. — Sunt unii intelectuali ardeleni cari, oricât s'ar sili, nu se pot rupe din ambianta trecutului. Pentru ei măsură de unitate a rămas aceeași: stăpânirea dela Budapesta. D. Vaida ocupă un loc de frunte în această categorie, concurând cu d. Ciceo Pop. Sunt bine cunoscute comparațiile dsale, cari au dat viață forumelor rămase istorice: „era mai bine sub unguri“, „balcanizarea Ardealului“, țiganii vechiului Regat“, etc. Ceea ce altădată, orice bun român ardelean ar fi respins cu indignare, ca fiind o crâncenă ofensă, astăzi, în țară liberă și unită, izbucnește acru de pe urma oricării mărunte supărări. D. Vaida, care e mereu supărat, bate recordul. Neodihnitul fruntaș național-țărănist revine asupra trecutului dintr'o firească necesitate de a se regăsi în plină glorie, idol al unor năzuințe parcă prea curând împlinite, și de aceea comparațiile dsale au ceva straniu, ceva care distonează aspru cu realitatea. Ultimele dsale comparație desgroapă faptul perimat al legiurii maghiare, care oprea pe preoții români să afurisească. Hotărârea Sfântului Sinod, care declară nuljărământul luat de preoți într'o adunare politică a partidul național-țărănist i se pare dsale identică cu decret Dietei feudale a Ardealului.

Să vedem. „Popii valahi“ afurisiau o stăpânire dușmană și nedreaptă, împinși la acest act de resorturile unor

suferințe îndelung comprimate. Dieta decreta opreliștea, dar nu putea stărpi afurisenia mută a atâtor ființe îndurate. Dar oare aceleași stări de lucruri sunt azi? Preoții au fost aduși la o adunare politică de oameni liberi în țara lor pentru a sluji, cu simbolurile credinței, o cauză profană. Sinodul pe drept cuvânt s'a sesizat. E o chestiune de practică liturgică de competența acestei înalte instituții bisericești, care trebuia soluționată. Pot sau nu pot preoții să utilizeze simbolurile de cult în luptele politice, unde nimic nu-i oprește să se amestece, ca cetățeni? Și răspunsul a fost logic: nu. Căci dacă azi partidul național-țărănist vine cu popii lui să scoate crucile, praporii și icoanele din biserică, iar mâine vor ieși celelalte partide cu Sfintele Daruri în intrunirile publice, vai de credință va fi și în tristă situație s'a pune biserica!

Ironia deplasată a dlui Vaida, care vrea să pună în aceeași balanță recenta hotărâre a Sfântului Sinod cu decretul de opreliște a Dietei Ardealului, desvăluie trista mentalitate a omului nepuținios să lupte cu mijloace noi în cadrul împrejurărilor noi. Și totuși, ciudat lucru, d. Vaida vrea să treacă drept o persoană cu idei maintate; dar îl dau de gol comparațiile.

Pe aceeaș temă. — Comentariile presei național-țărăniste în jurul incidentelor dela Timișoara au și o parte foarte hazlie. Văzând, că s'au cam făcut de răs, organizatorii nefericitului atac dela adunarea partidului poporului nu știu cum s'o mai potrivească pentru a ieși din incurcătură cu fața curată (fiindcă în ceea ce privește spinarea ea a avut destul de suferit). Ziarul *Patria* deține, fără îndoială, recordul când spune, că tentativa de demonstrație ostilă a adversarilor noștri n'a fost pusă la cale de conducătorii partidului național-țărănist, ci de țărani din județ, aderenți ai acestor

tui partid, cari fără să fi fost indemnăți de cineva, din propria lor inițiativă, s'au hotărât să caute a împiedica pașnica întrunire. Versiunea gazetei dela Cluj nu se ține cătuș de pușin în picioare. Mai întâi, fiindcă printre cei cari au venit să manifesteze și se găesc astăzi în îngrijirea medicală, — având tot timpul să mediteze asupra celor întâmplare, — nu se găsește niciun țaran, ci numai agenți de-ai partidului național-țărănist, luptători vajnici pentru respectarea libertăților publice. Al doilea, fiindcă mai mulți frunțași ai național țărăniștilor au stat tot timpul în apropierea localului de întrunire, conducând operațiile și indemnând, dela convenita distanță, ze-lul oarecum nesigur al trupelor de asalt. Nici organele național-țărăniste nu neagă acest fapt, dar îl motivează prin scuza absurdă, că frunțași cu pricina se găseau acolo ca să... calmeze spiritele. Să creadă cine poștește aceste baliverne!

Și acum, încă ceva. Presa național-țărănistă se plânge grozav împotriva membrilor partidului poporului, cari, cu mijloacele indicate de situația dată, au restabilit ordinea. Li se dă acestora calificativul vulgar de bătăuși... Să ne lămurim. Bătăuș se poate numi, în orice caz, haimașaua care atacă, nu omul onorabil, care se apără. Iar dacă e vorba să fie cineva bătut, e preferabil totdeauna ca acest cineva să fie altul!...

Explicații suplimentare. — Ziarul *Curentul*, care nu poate să creadă că scandalul dela Timișoara a fost pus la cale de partidul național-țărănist, dar nu ne lămurește prezența acolo a d-lui Sever Dan și a d-lui Crișan, secretar general al organizațiilor din Ardeal și Banat, tocmai în ziua când se proiecta „atentatul cu produse galinace”, de-altcum neisbușit, crede a descoperi în manifestarea partidului poporului din capitala Banatului o onorabilă, dar târzie, eliberare de sub tutela liberală. Înregist-

trăm constatarea. E prețioasă. Cu alte cuvinte se recunoaște, că cel puțin de acum înainte, partidul poporului nu mai este sub tutela liberalilor. Așa zice *Curentul*, care nu poate fi bănuț de simpatie averescană; din potrivă. E un fapt câștigat. Noi am putea face ori-când dovada, că partidul poporului n'a fost niciodată în stare de vasalitate față de liberali și că afirmația aceasta, care se poartă din gură în gură, n'are decât un singur temei: frica de concurență a partidului național-țărănist, redus la o singură armă electorală, lupta contra liberalilor. Nu o vom face însă, pentru-că ar fi să ne reedităm. Ceea ce e, credem, necesar să lămurim confratelui bucureștean, e întrebarea ce-și pune și din care deduce că până acum partidul poporului „n'a cutezat” să ia atitudinea față de liberali:

„De ce a tăcut atâta vreme partidul poporului“?

Răspunsul e simplu și ne miră că cei ce-l caută nu l'au aflat încă. Partidul poporului nu s'a disculpat până acum de toate acuzațiile ce i s'au adus pentru simplul motiv că ar fi făcut-o înzădar. Adversarii politici și presa coalizată cu ei refuzau orice explicație acum un an. Astăzi le primesc și le comentează mai mult sau mai puțin onest. Dovadă *Curentul*. Deci azi disculparea e utilă, pe când acum un an ar fi fost o sbatere de prisos. Pentru aceste cuvinte credem că *Curentul* și-a formulat o premisă falsă, interpretând rezerva demnă de până acum a partidului poporului ca o obligație față de liberali, din care să deducă o stare anterioară de vasalitate politică.

Dar totdeauna se petrec lucrurile astfel, când se pune mai mult preț pe vorbe, decât pe fapte.

Jurământul de la Alba Iulia. — Cea mai înaltă autoritate bisericească din România a adus zilele trecute o hotărâre, al cărui tâlc nu poate să scape niciunei judecăți sănătoase. Într-o deplină unitate de vederi, Sinodul a mustrat pe preoșii ortodocși, cari au pus pe țărani aduși la Alba Iulia să jure credință partidului național-țărănist, și, ca o îndreptățită înfierare a impietății săvârșite, pe toți credincioșii căzuți în rătăcire i-a deslegat de jurământul făcut. Motivele acestei hotărâri sunt, după convingerea noastră, cu totul întemeiate.

Vă aduceți aminte ce s'a petrecut cu prilejul faimoasei întruniri național-țărăniste. Din diferite județe ale Ardealului s'a strâns la Alba Iulia o numeroasă clientelă electorală național-țărănistă, foarte pornită împotriva guvernului, dar în deplină necunoștință a mijloacelor sale de acțiune, pe care discursurile zgomotoase și lipsite de înțeles ale oratorilor au îndârjit-o și au zăpăcit-o și mai mult. Incetul cu incetul, de la o cuvântare la alta, s'a ajuns la inevitabila moșiune, cu care se incheie după protocolul democrației, orice adunare cetățenească în aer liber sau în local acoperit.

Atunci, ca să scape de incurcătură, fiindcă guvernul refuza să pună la dispoziția revoluționarilor vagoanele cerute, organizatorii năbădăiosului congres au recurs la o stratagemă ingenioasă: au cerut poporului să jure, că va vota în viitoarele alegeri cu candidații dlui I. Maniu... Jurământul s'a făcut pe loc, în fața câtorva slujitori ai altarului, cari în calitatea lor subsidiară de membri ai partidului, s'au îmbrăcat în odăjdii, au ridicat crucea pe deasupra capetelor înfierbântate, și au repetat spre cele patru vânturi formula sacro-sanctă a jurământului salvator, ficluit la repezeală pe marmura murdară a unei mese dintr'un colț de cafenea...

Bine s'au gândit membrii Sinodului, când au decis să infiereze nepotrivita purtare a acelor preoți, cari nu s'au dat în lături să pună în slujba unui „duh de răzvrătire“ darul cu care au fost inzestrați ca să propovăduiască deșertăciunea frământărilor lumești și atotputernicia spiritului dumnezeiesc. Biserica ortodoxă a mărturisit astfel dorința ei de a nu se amesteca în vâltoarea întrecerilor dintre partide, dând o lecție aspră și meritață unor agitatori politici de profesie, cari nu vor să cunoască limita, unde ațâțarea lor trebuie să se oprească. Nu ne îndoim, că acelaș gest îl va face și Mitropolitul din Blaj, certându-și, la rândul său, canonicii, cari uită prea des deosebirea dintre rostul lor bisericesc și însărcinările electorale primite dela partid...